

Angelček z oltarja frančiškanske cerkve v Ljubljani. (Izklesal Robba.)

Ob desetletnici.

Prebil je „*Dom in svet*“ deset let! Pred desetimi leti se je rodila misel, naj dobé Slovenci zabaven in poučen list, ki jim bo v umetnosti, v vedi in v življenju kazal pot do pravih vzorov.

In dobili smo list. Bil je slaboten, neznamen.

Kako tudi drugače? Kaj naj stori jeden človek? Pisatelji na glasu so se sramovali, da bi pisali za tako majhen list. Torej naj bi bili pristopili mlajši? Da, pristopali so — a počasi, počasi. „*Dom in svet*“ je v roki duhovnikov, in iz rok duhovnikovih — kaj naj neki pride dobrega? tako so modrovali nezaupneži, katerih so naše žalostne razmere vzgojile brez števila.

Urednik našega lista je imel hude boje z neprijatelji. Mnogokrat si je klical: „Kaj mi je tega treba, da si grenim življenje in izpodkopujem zdravje? Čemu bi nadlegoval Slovence s svojim listom? Stokrat lože bi živel brez njega.“ A le za hip, le včasih je tako omagoval in omahoval. „List je potreben, list mora biti“, zaklical je in zopet šel z veseljem na delo.

Premagal je prve težave, podrl zidovje nezaupnosti, utrdil si roko, pripravil si orodje in orožje ter delal, kolikor je mogel. Pristopili so vrli pisatelji, oklenili so se ga naročniki, list je rasel od leta do leta: tako je „*Dom in svet*“ danes list, ki je znan ne samo Slovincem, ampak tudi drugim Slovanom.

Ob desetletnici navdaje izdajatelja veselje, da je ta — najhujša doba za njim, da je minula.

Z veseljem se ozira sedaj v bodočnost. Saj upa trdno, da bodočnost ne bo hujša, kakor je bila minulost. In če hujša ne bo, kaj bi se je bal?

Pa naj malo pojasnimo, kaj je delalo v minulosti težave!

Veliko težavo dela dobrohotečemu katoliškemu uredniku to, da so možje na verski strani, dobri katoličani, premalo prepričani o potrebi leposlovja. Zato beró radi, a pišejo ne radi. Kaj je temu krivo, ne preiskujemo. A to je gotovo, da bi nas vsaj velikanska škoda, katero delajo med mladino slabi leposlovni spisi, morala vspodbosti k vsestranskemu delovanju. Ako nečemo, da beró slabe stvari, dajmo jim dobrih! In kako lahko bi jih dali! Koliko talentov je med duhovniki, koliko med dobrimi učitelji in drugimi omikanci, ki bi lahko izdelali krasne proizvode in bi koristili dobri stvari neizrekljivo mnogo, pa nečejo in se ne potrudijo. Zato še jedenkrat poudarjamo, da se premalo zavedamo tiste škode, katero delajo našemu narodu, zlasti mladini, nenravni, veri neprijazni leposlovni spisi.

Težavo so delale uredniku naše neugodne zunanje in notranje razmere. Slovenec

malo velja pri naših sosedih; ne zaupajo mu; mislijo, da je hudoben, potuhnjen, nevaren državi. Tudi naš ljubi „*Dom in svet*“ si je bil nakopal radi neke ovadbe (kdo vé, kdo mu je bil toliko prijazen!) sum, da ni dobrega avstrijskega duha. Čudno vendar! Prav ta namen si je bil poleg drugih stavil urednik, da hoče vzbujati avstrijsko domoljubje in poveličevati našo širšo domovino, in vendar so v njem neprijatelji iztaknili pregreho! Hvala Bogu, da se je ta nakana nasprotnikom slabo obnesla. Naš list je dobil pohvalo z najvišjega mesta, in sedaj se blišči „*Dom in svet*“ v knjižnici presvitlega našega vladarja. — Še večje težave pa so mu delale naše domače neugodne razmere. Saj je dovolj znano, da je pri mnogih list obsojen že zato, ker ga izdaje katoliški duhovnik, zato, ker dela za npravna in verska načela četudi s tem ne škodi pravi umetnosti in vedi niti najmanj. Očitala se mu je omejenost, da ne pušča pisateljem slobode, da je le za otroke, da je prepobožen i. t. d. In vendar je vsakdo videl, da smo zastavili vse moči za prospeh vede in umetnosti ravno na oni strani, kjer smo bili dotlej najslabši. — Kako težko je vsem ugoditi, pokazali so drugi, ki so izražali željo, naj bi bil list bolj verski, bolj delaven za katoliško stvar. Te želje so bile same na sebi hvalevredne, a včasih so napravljale uredniku vendar-le bolečine, kadar se je med vrstami bralo očitjanje, da sedaj ni še dovolj odločen in katoliški. Tako očitjanje mora boleti, ker zadeva katoliškega urednika na najobčutnejši strani. Ti dobrohoteči svetovalci niso pomislili, da naš list ni bojevit list, marveč je namenjen pozitivnemu delu. Za Boga! Ako so samo tisti pravi zidarji, ki podirajo stare in okužene hiše, kaj pa so tisti, ki zidajo nove in trdne? No, hvala Bogu, da so polagoma tudi dvomljivci spoznali pravi namen listov in mu priznavajo kakor njegove pravice, tako tudi njegove zasluge.

Mnogo težav so prizadevale uredniku slike. Brez slik bi list mnogo manj stal, in urejati bi ga bilo dokaj lažje. Umetniki si ne dadó ukazovati: kako težko je dobiti sliko, da bi bila ne samo lepa, ampak tudi brez spotike!

Neugodno za list je bilo naše malo število. Nemci štejejo naročnikov po sto tisoč, mi smo dosegli že vrhunec, ako pridemo do kakih dveh tisoč. Koliko pa se izgubi naročnine, kako se radi skrčijo dohodki, a stroški se množé od leta do leta!

A poleg neugodnostij je doživel urednik v teh desetih letih tudi marsikaj veselega. V prvi vrsti je bilo spoznanje, da je med našimi rojaki mnogo blagih mož, s katerimi je občevanje prava zemeljska sreča. Urednik je nekako sre-

dišče širnega kroga. Če bi ne imel od urejevanja nič drugega, kakor da spoznava ljudi, že to je veliko vredno. Bodi vsem onim blagim Slovencem, ki so urednika podpirali s svojo prijaznostjo, stotera zahvala!

Pesimizmu nikar ne odprimo vrat! Še je dovolj dobrih Slovencev, da se združijo v močno skupino zoper vse sovražne namene in napore.

Jako veselo je, da so prava načela o umetnosti in o slovstvu ne samo trdna ostala med večino Slovencev, ampak so se tudi okrepila in razširila. Kako drugače bi bilo sedaj, ko so začeli nekateri slovstveniki zanašati k nam neko smer — brez vzorov, brez vere, brez sramežljivosti, kako hitro bi bili obvladali naše slovstvo, ko bi naš list v besedi in v dejanju ne bil kazal trdnih načel umetnosti in npravnosti!

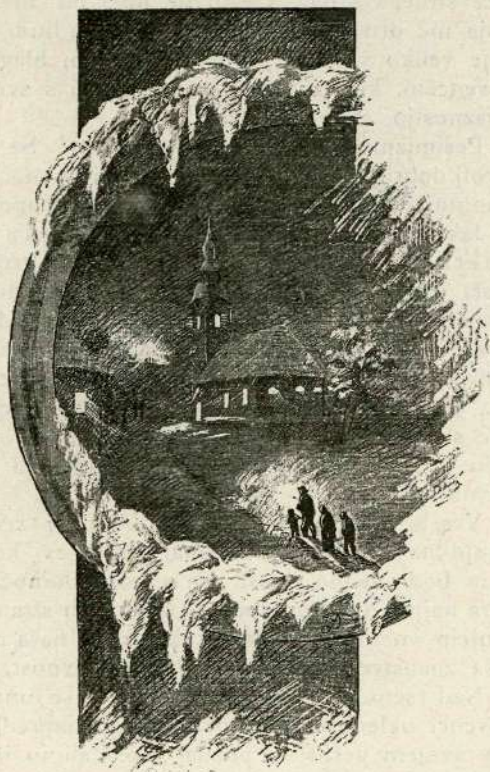
Veselo je tudi to, da je „*Dom in svet*“ vzgojil naši književnosti nekaj pisateljev, ki ji so in bodo vedno v čast. Na njihovo pomoč se opira najprej list sam, toda še na drugih straneh delujejo vneto in uspešno, kakor kaže naša novejša znanstvena in leposlovna književnost.

Nad vse moramo obžalovati, da so se mnogi Slovenci oklenili onega novodobnega napredka, ki v svojem geslu ne pozna vere, ali jo ima za zasebno, postransko stvar. Vendar smemo reči sebi in drugim v tolažbo in v veselje, da so mnogi tudi izmed teh v srcu navdahnjeni z željo, naj bi se povrnili srečni časi, ko smo imeli Slovenci jedno geslo. Čujemo, da so celó taki „*Dom in svet*“-u prijazni, da se veselé njegovega napredka in ga imajo pod svojo streho. Upajmo, upajmo, da pride z našim listom vred pod streho takih mož polagoma še največja zemška sreča — krščansko prepričanje.

Ob tem pa ima „*Dom in svet*“ tudi za bodočnost svoje misli in težnje, svoje namene in nade, svoje želje in prošnje.

Najprej ima neomajan in čil pogum, morda večji pogum, kakor kdaj poprej. Ne razlagamo, zakaj ga ima. „Naša pomoč je v imenu Gospodovem“ ne sramujemo se reči; ta pomoč nam je bila doslej, pa nam bo še znanaprej.

Potem imamo najboljše namene. Z listom si nismo pridobili doslej nič časnega dobička, nimamo zakladov ali zalog denarskih, nimamo dolžnikov, pač pa smo sami dolžniki na vse strani; kakor smo delali s čistim namenom doslej, tako hočemo tudi znanaprej. Izdajatelj — to poudarjamo — ne išče in ne potrebuje za-se nikakega prihodka od lista; vesel je, če se mu izide brez dolga in se mu stroški poplačajo. Koristiti hoče Slovencem v vsakem oziru, in zavest, da je kaj storil, to je njegovo plačilo.

K polnočnici. (Risal J. D.)

Imamo pa tudi trdno zaupanje v svoje prijatelje, da nas ne zapusté, ampak ostanejo zvesti — ne nam, marveč naši stvari. Trdno zaupamo božji previdnosti, da bo prej ali slej Slovincem boljše, da se bodo polegale pri naših sosedih strasti in bo pri nas lepo sijalo solnce mirú, blagostanja, sloge in ljubezni.

T e ž e n j e našega lista ostane v bodočnosti tisto, kakoršno je bilo doslej: V s e s t r a n s k i n a p r e d e k našega naroda po naukih naše katoliške vere. Vneti smo za napredek znanstva, umetnosti, narodne izobrazbe, za gmotno izboljšanje slovenskega kmeta in delavca — a tako, da se v narodu okrepi verski duh in utrdi nrvnost, brez katere ni narod nikdar močan, nikdar srečen.

Naše želje in prošnje pa so, da bi nam Slovenci tudi zanaprej naklanjali svojo pomoč. Vsak dar, bodisi v obliki spisov, bodisi v obliki naročnine, bomo vračali z obrestmi. Slovenske pisatelje prosimo vljudno, naj nam pošiljajo tehtnih, lepih in dobrih spisov. Ker je sedanja dōba za nas Slovence resna, bodi tudi delovanje naše odločeno resnim in visokim namenom.

V listu ne žalimo nikogar nalašč, ne v spisih, ne v ocenah. Vsaka odkrita beseda pa ne more

žaliti pametnega človeka. Ako ne bi smeli nikdar reči prosto tega, kar mislimo, bilo bi najbolje z listom ne se mučiti. Vsaj jaz ne kupujem rad knjige, ki mi to pravi, kar že vem in kar je meni všeč, marveč dobra knjiga naj me nauči novih stvari in me stori modrejšega, boljšega.

O božičnih praznikih je bilo pred desetimi leti, ko smo pripravljali s trdom, s strahom in z nemirom, vendar s pogumom 1. številko 1. letnika. Zaupanje nas ni zapustilo, pa tudi ne varalo. Srečne se štejemo, da je 10. obletnica res vesela božična obletnica. Ob nobenem letnem času ne izvira naše veselje tako iz verskega prepričanja kakor o božiču. Vera kliče narod o polnoči v razsvitljeno hišo božjo, vera vnema domači krog okoli gorke peči, okrog praznične mize; vera vodi znanca v vas k znanu, otroka domov k starišem. Vzemi jim vero, kaj jim ostane? Vzemi narodu vero, ostane mu brezupnost, surovost. Ne, nikdar ne sme naš narod slovenski izgubiti tega nebeškega darú. V ta namen hoče delovati „*Dom in svet*“ tudi do druge, tretje in nadaljnje desetletnice, in ko bi mu tudi zgodaj odmrli sedanji urednik, upamo, da pride drugi, ki bo nadaljeval naše delo v čast božjo in v prosep slovenskega naroda.

Doma med polnočnico. (Risal J. D.)

